

Wat ons nog rest

Over het boek

Auteur: Aline Sax

Uitgeverij: Davidsfonds/Infodok

Over de maker

De Belgische schrijfster Aline Sax schreef reeds 19 boeken, waarvan een groot deel historische jeugdromans die telkens door zowel jongeren als critici lovend werden onthaald. Ze studeerde geschiedenis en doctoreerde aan de universiteit met het boek "Voor Vlaanderen, Volk en Führer, de motivatie en het wereldbeeld van Vlaamse collaborateurs tijdens de Tweede Wereldoorlog", dat door Manteau werd uitgegeven.

Korte inhoud

Berlijn, april 1945. Een meisje van zeventien probeert te overleven in een stad waar de meeste inwoners langzaam beseffen dat de oorlog voorbij is en dat ze niet hebben gewonnen. Alles is onzeker en de stad is een ruïne. De prachtige toekomst die de Führer iedereen voorhield, lijkt niet te bestaan. Er zijn veel vragen. Waarvoor hebben ze jarenlang gevochten? Kan je nog verder als je hele wereldbeeld aan het wankelen gaat? Als blijkt dat het Russische leger aan de stadsmuren staat, beslist het meisje om de stad en haar familie achter zich te laten en begint ze aan een lange trektocht.

Informatie voor begeleiders over gevoelig onderwerp

In dit boek komt een verkrachtingsscène voor op pagina 86 tot 92. Daarnaast gaat het ook over de gruwelijke nasleep van een oorlog. Het kan nuttig zijn om de lezers hiervoor even te waarschuwen. Geef ook zeker mee waar ze terecht kunnen met vragen en bezorgdheden. Iedereen kan terecht bij tele onthaal of de zelfmoordlijn.

Voor Tele Onthaal: bel anoniem en gratis naar 106 (24u/7d) of chat via

www.tele-onthaal.be. De Zelfmoordlijn kan je ook anoniem en gratis bereiken op het nummer 1813. Jongeren kunnen terecht op de website [watwat.be](http://www.watwat.be), waar ze antwoorden en hulp kunnen vinden. Onderaan op deze webpagina kan je tips vinden om te praten met jongeren over dit onderwerp: <https://www.zelfmoord1813.be/ik-ben-bezorgd-om-iemand/hoe-reageer-ik-op-verontrustende-berichten-op-sociale-media>

Het is als begeleider niet eenvoudig om dit soort zware onderwerpen aan te snijden. Zorg vooral een open gesprek en laat de juryleden zelf kiezen of ze erover willen praten. Meer tips kan je vinden in dit artikel: <https://www.deleesjury.be/begeleiders/moeilijke-onderwerpen-behandelen>

1. VOOR HET LEZEN

Bekijk voor het lezen al samen even de binnenkant van het boek.

- Wat valt er op? Op welke manier is de tekst geplaatst? (Het is een versroman waardoor elk hoofdstuk een (lang) gedicht is. Vooral de structuur van de tekst valt op. Het is niet zo dat de hele bladzijde is gevuld met tekst zoals bij een 'gewoon' leesboek.)
 - Spreekt dit jou aan? Waarom wel/niet?
 - Denk je dat dit moeilijker of net makkelijker te lezen is? Waarom?
 - Ken je nog andere boeken die op deze manier zijn geschreven? Of waarbij de tekst op een speciale manier geplaatst is?
 - Lees je soms poëzie? Welke?
-

2. HET VERHAAL

2.1. Cover

Op de cover van het boek staat een kapotgebombardeerde stad. Het is een erg sobere kaft.

- Spreekt de cover je aan? Zou je dit boek zelf meenemen uit de winkel of bib?
- Lees je soms boeken over de 2e Wereldoorlog of andere oorlogen? Waarom wel/niet?

2.2. Einde

Henrike komt na een lange, zware tocht aan op de boerderij van haar tante. Enkel haar hoogzwangere nicht is er nog. Er is heel wat contrast tussen het begin van het verhaal en het eind. Op het einde beslissen Henrike en Gretl om samen voor de baby te gaan zorgen, op de boerderij. Dit einde staat heel ver af van de verwoeste, drukke stad waar niemand voor elkaar zorgt.

- Vind je het een hoopvol of triest einde? Waarom?
- Waarom denkt Henrike dat haar familie haar niet meer zal herkennen of in hun leven willen? (zie citaat – Wanneer Henrike het bospad oploopt, beseft ze dat haar familie de oorlog niet heeft beleefd zoals zij. Ze weet niet wat ze allemaal hebben meegemaakt. Voor de oorlog begrepen ze elkaar goed. Ze hadden dezelfde visie op het leven, dezelfde voorouders ook, maar een oorlog meemaken kan je flink veranderen. Misschien maakte de familie net wat positiefs mee met het Russische leger? Of hopen ze nog dat Hitler terugkeert? Ze bewandelden tijdens de oorlog elk hun eigen pad, dat elkaar nu weer zal kruisen. Henrike en haar nicht kunnen elkaar gelukkig terugvinden in hun gedeelde verdriet en beslissen samen verder te gaan.)

“Aan het bospad
dat de bergen in slingert,
verzwaart mijn pas.
Er ligt een oorlog
tussen ons in.” (p.222)

2.3. Genre: narratieve poëzie of versroman

Dit boek is geschreven in de vorm van een versroman, wat niet zo vaak voorkomt en al helemaal niet bij jeugdboeken. Een versroman is een reeks gedichten die samen een verhaal vertellen. In tegenstelling tot klassieke poëzie, waar elk gedicht een verhaal op zichzelf vertelt, heb je bij deze vorm het hele boek nodig om alles te begrijpen. Dat neemt niet weg dat elk stukje tekst op zichzelf kan staan, net als een 'gewoon' hoofdstuk uit een boek.

- Vond je de vorm een meerwaarde? Waarom zou de auteur voor deze vorm hebben gekozen in plaats van een (klassieke) doorlopende tekst? Vind je dat dit soort tekst je meer of minder raakt?

Dit is wat de schrijfster daar zelf over zegt tijdens een interview:

“In een *verse novel* kan je heel veel tussen de regels vertellen en dat is nodig voor zo'n heftige thema's. De verkrachtingsscène waaruit je net citeerde, heeft heel veel wit nodig. Die vijf regels krijgen dan ook twee

volle bladzijden. Het wit doet je als lezer stilstaan, nadenken. Maar het geeft ook ademruimte. Voor mij, tijdens het schrijven, maar ook voor de lezer, denk ik.” (bron: <https://www.antwerpenleest.be/nieuws/empathie-als-brug-naar-het-verleden-interview-met-aline-sax-over-haar-nieuwste-boek-wat-ons-nog-rest>)

→ In deze vorm kan je heel wat vertellen met de pauzes en witruimte. Kan je een paar mooie voorbeelden terugvinden?

Hieronder kan je twee voorbeelden terugvinden.

*“Een tweede schot.
Galmend.*

*Een straaltje water
loopt
uit een gaatje in zijn emmer.” (p.46)*

- De woorden ‘galmend’ en ‘loopt’ kregen een eigen regel. Daarmee probeert de auteur ze extra te benadrukken. Ook de extra punten geven nadruk aan bepaalde woorden.
- Het tweede stukje tekst ziet er bijna uit als een emmer met een gat en een plas water eronder.

*“De volgende ochtend
is de soldaat weg.
Ik twijfel even
of ik alles
gedroomd heb
Was Wilhelm
echt
bij me?” (p148)*

- In dit stukje gaat het eerst snel, er staan veel woorden op elke lijn. Daarna, net als Henrike begint te twijfelen, staan er ook minder woorden. Het woordje ‘echt’ krijgen een eigen lijn, n et om het woord en de twijfel eronder te benadrukken.

3. VERWERKING

3.1. Perspectief

Het verhaal wordt verteld vanuit het ik-perspectief van iemand die wij, historisch gezien, als een dader beschouwen in de Tweede Wereldoorlog. Op pagina 9 geeft Henrike aan dat ze trots was op haar land en op Hitler. Aline Sax wilde met dit boek een vaak onderbelicht stukje van de geschiedenis naar voor brengen: wie waren de mensen die voor Hitler gestemd hebben en daarna onder zijn regime moesten leven? Waarom gingen ze mee in zijn ideologie? Wat voelden ze toen bleek dat het Derde Rijk niet zou ontstaan? Op welke manier kan je overleven in een verwoeste stad? Hoe was het voor de vrouwen om achter te blijven terwijl alle mannen naar het front gingen? Doorheen het boek beseft hoofdpersoonage Henrike meer en meer wat er precies is gebeurd en hoe vreselijk de oorlog was. Als we haar ontmoeten op bladzijde 1 lijkt ze al moedeloos. Ze geeft aan dat niets meer is zoals vroeger en dat het leven heel hard is. Doorheen het boek wordt ze steeds moedelozer. Ze beslist ook om niet meer in de stad te blijven maar te vluchten. Tijdens haar tocht denkt ze na over de zin en onzin van de oorlog. Aline Sax haalt zelf het woord ‘empathie’ aan in interviews over dit boek. Ze vindt het belangrijk dat we ons kunnen inleven in mensen en hun beslissingen.

- Heb je al vaker boeken gelezen over deze oorlog? Vanuit welk perspectief werd toen verteld, wie was er aan het woord?
- Op welke manier kan een boek zoals dit helpen om de geschiedenis en de mensen van toen te begrijpen? Heb je het gevoel dat je meer inzicht hebt in het leven van de gewone Duitsers toen?

3.2. Podcast en interview

- Wie graag de schrijfster zelf aan het woord hoort, kan luisteren naar aflevering 110 van De Grote Vriendelijke Podcast. In de aflevering vertelt ze openhartig over haar schrijfproces, de moeilijkheden en kansen van een versroman, haar inspiratie, ... <https://degrotevriendelijkepodcast.nl/afleveringen/aflevering-110-aline-sax/>
 - Liever weten welke boeken deze schrijfster zelf graag las en leest? Lees dan dit fijne artikel: <https://www.iedereenleest.be/over-lezen/reeks/de-vijf-van-aline-sax>
-

3. VERDER LEZEN

Versromans voor jongeren:

- Clap when you land / Elizabeth Acevedo (HarperCollins 2020) (Engelstalig)
- 67 seconden / Jason Reynolds (Blossom Books 2018)
<https://www.boekenzoeker.be/67-seconden>
- Een / Sarah Crossan (Pepper Books, 2016)
<https://www.boekenzoeker.be/een-twee-levens-twee-zussen-een-keuze>

<https://www.antwerpenleest.be/nieuws/empathie-als-brug-naar-het-verleden-interview-met-aline-sax-over-haar-nieuwste-boek-wat-ons-nog-rest>

Juryleden kunnen online op de boeken reageren. Ga naar www.deleesjury.be, klik op 'Lezen' en dan op de juiste leeftijdsgroep en het boek in kwestie.